

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ambulanssikuljetusten ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun uudistamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksumuutoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

Ihmisoikeuskeskuksen lausunto

Ihmisoikeuskeskus haluaa kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomion seuraaviin näkökohtiin:

Esityksen vaikutukset yksilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen

Vaikutusten arviointi on suurimmalta osin toteutettu huolellisesti.

Ihmisoikeuskeskus pitää kannatettavana sitä, että erikseen on arvioitu vaikutukset ikääntyneisiin, lapsiin ja vammaisiin henkilöihin.

Luonnoksessa todetaan avoimesti, että esityksen tarkoituksena olisi luoda lainsäädäntöä, jolla säästetään rahaa ja yksinkertaistetaan järjestelmää valtion kannalta kustannusneutraalisti. Kyseessä on siis säästölainsäädäntö, joka kuitenkin suoraan vaikuttaa yksilöiden perustuslain 19 §:ssä tarkoitettuihin oikeuksiin. Tällaisen perusoikeusherkän lainsäädännön kohdalla olisi erityisen tärkeää, että yksilöihin kohdistuvat perus- ja ihmisoikeusvaikutukset arvioitaisiin huolellisesti. Näin ei kuitenkaan ole tässä esityksessä tehty.

Esimerkkinä tästä luonnoksessa todetaan ryhmäkohtaisissa arvioissa, että erityisesti vammaisilla henkilöillä maksurasitus saattaa esitettyjen muutosten seurauksena muodostua kohtuuttomaksi. Tästä huolimatta perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa ilmoitetaan, että esitys turvaa perustuslain 19 §:n mukaisten oikeuksien toteutumista ja lisää yhdenvertaisuutta. Näitä päätelmiä ei ole juuri perusteltu.

Ihmisoikeuskeskuksen käsityksen mukaan pelkästään se, että esityksellä pyritäisiin vähentämällä hyvinvointialueiden kustannuksia turvaamaan palvelujen järjestämistä, ei ole sellainen juridinen perustelu, jonka perusteella säästämiseen perustuva esitys edistäisi automaattisesti perustuslain 19 §:n mukaisten oikeuksien toteutumista tai yhdenvertaisuutta. Pätevä juridinen perustelu edellyttäisi muun muassa sen selventämistä, mikä paino pannaan sille, että vaikka alueellinen yhdenvertaisuus kenties paranisi, tosiasiallinen yhdenvertaisuus ja mahdollisuus saada riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut vammaisten henkilöiden kohdalla jo esityksen itsensä perusteella heikkenisi.

Esityksen perusvalmisteluprosessin siirtäminen osin lausuntoprosessiin

Lausuntopyynnön lopussa on sarja kysymyksiä, jotka on osoitettu hyvinvointialueille, HUS-Yhtymälle ja Helsingin kaupungille sekä potilastietojärjestelmien toimittajille, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle ja opetus- ja kulttuuriministeriöille. Niissä kysytään esimerkiksi, onko jonkin toimialan lainsäädännössä esteitä jollekin tietylle sääntelylle, tai mitä vaikutuksia vaikkapa tietojärjestelmiin jollakin toimella olisi ja mitkä olisivat kustannukset.

Ihmisoikeuskeskus huomauttaa, että Lainvalmistelijan prosessioppaan ([Sujuvampaa lainsäädäntöä: Lainvalmistelun prosessiopas](#)) mukaan lainvalmistelijan on hallituksen esitysluonnoksen esivalmisteluvaiheessa selvitettävä valmisteltavaan asiaan liittyvä lainsäädäntö ja lainsäädäntöä täydentävät ohjauskeinot. Valmistelijan tulee tunnistaa sidosryhmät ja tarvittavat asiantuntijat ja hankkia näiltä tarvittavat tiedot esityksen laatimista varten. Perusvalmistelussa laajennetaan ja tarkennetaan esivalmistelussa koottua tietoa valmisteltavasta asiasta sekä selvitetään tarkemmin perustuslakiin ja muuhun lainsäädäntöön liittyvät sekä muut oikeudelliset kysymykset. Tarvittaessa perusvalmistelua varten tilataan tutkimuksia tai selvityksiä. Vasta näiden jälkeen on vuorossa lausuntomenettely.

Ihmisoikeuskeskus haluaakin nostaa esille kysymyksen siitä, onko hyvän lainvalmistelutavan mukaista siirtää keskeisiä perusvalmisteluun liittyviä osioita lausuntoprosessin osaksi.

Jarna Petman
Ihmisoikeuskeskuksen johtaja

Sanna Ahola
asiantuntija